

[Accueil](#)[Revenir à l'accueil](#)[CollectionBoite_023 | Notes de la fin de sa vie pour ses derniers livres.](#)[CollectionBoite_023-25-chem | Démocrite.](#) Item[Moralia fragmenta - suite]

[Moralia fragmenta - suite]

Auteur : Foucault, Michel

Présentation de la fiche

Coteb023_f0956

SourceBoite_023-25-chem | Démocrite.

LangueFrançais

TypeFicheLecture

RelationNumérisation d'un manuscrit original consultable à la BnF, département des Manuscrits, cote NAF 28730

Références éditoriales

Éditeuréquipe FFL (projet ANR *Fiches de lecture de Michel Foucault*) ; projet EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle).

Droits

- Image : Avec l'autorisation des ayants droit de Michel Foucault. Tous droits réservés pour la réutilisation des images.
- Notice : équipe FFL ; projet EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle).
Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR).

Notice créée par [équipe FFL](#) Notice créée le 19/03/2021 Dernière modification le 23/04/2021

- τοῖσι δὲ εὐθυμέεσθαι χρεών, παραβάλλοντα τὸν
ἑαυτοῦ βίον πρὸς τὸν τῶν φαυλοτέρων πρῆσόντων,
καὶ μακαρίζειν ἑαυτὸν, ἐνθυμώμενον τὰ πάσχουσι,
ὅπως αὐτῶν βέλτιον πρῆσση τε καὶ διάγῃ. Ταύτης
γὰρ ἔχόμενος τῆς γνώμης εὐθυμώτερόν τε διδάσκει,
καὶ οὐκ ὀλίγας κῆρας ἐν τῷ βίῳ διώσεται, φθόνον καὶ
ζῆλον καὶ δυσμενίην.
(Stob. Flor. I, 40.)
21. Ἢ τοῦ πλείονος ἐπιθυμίῃ τὸ παρεὶν ἀπόλλυσι, τῇ
Αἰσωπικῇ κυνὶ ἐκείνῃ γινομένη.
(Stob. Flor. X, 69.)
22. Τῶν τὸ σκῆνος γρῆζει, πᾶσι πάρεστι εὐμαρέως
ἄτερ μόθου καὶ ταλαιπωρίας· ὁκόσα δὲ μόθου
καὶ ταλαιπωρίας γρῆζει καὶ βίον ἀλγύνει, τούτων
οὐκ ἡμεῖρεται τὸ σκῆνος, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης κακο-
φύει.
(Stob. Flor. X, 66.)
23. Πρὸς τούτους γὰρ οἶμα μάλιστα τὸν Δημόκριτον
εἰπεῖν, ὡς εἰ τὸ σῶμα δικάσαιο τῇ ψυχῇ κακώ-
σεως, οὐκ ἂν αὐτὴν ἀπορυγεῖν.
(Plutarch. de Sanit. tuend. p. 135 (vol. VI
p. 514 ed. Reisk.))
24. Ἦν μὴ πολλὸν ἐπιθυμῆς, τὰ ὀλίγα τοι πολλὰ
δόξει· μικρὴ γὰρ ὀρεξὶς πενίην ἰσοσθενέα πλούτῳ
ποιεῖσι.
(Stob. Flor. XCVII, 24 et 25.)
25. Καλὸν ἐπὶ παντὶ τὸ ἴσον, ὑπερβολὴ δὲ καὶ ἑλλειψὶς
οὐ μοι δοκεῖ.
(Democr. Orell. n. 68.)
26. Πενίην, πλοῦτος, ὀνόματα ἐνδείης καὶ κόρου·

farium quod legibus interdictum sit. Quapropter unum
quemque deest alia (i. e. aliena) non appetere, aliis (i. e.
suis) autem acquiescere, comparantem suam ipsius vitam
eum eorum vita, qui deteriore sunt conditione, et se ipsum
beatum predicare, reputantem secum, quae illi perpetian-
tur, ut meliore quam isti sorte et vita fruatur. Hanc enim
amplexus sententiam laetius et tranquillius vives, neque
paucas vitae (humanae) pestes propulsabis, invidiam,
aemulationem, odium.

21. Cupido plura adipiscendi. Aesopi canis instar praesentia amittit.

22. Quorum corpus indiget, ea facile omnibus obve-
niant sine labore et aeterna: quaecumque vero laborem
et aeternam flagitant vitamque tristem reddunt et in-
suavem, ea non corpus desiderat, sed ingenii et opinionis
perversitas.

23. In hos enim existimo Democriti dictum convenire,
si corpus cum animo de damno facto litigaret, fore ut ani-
mus iudicio non absolveretur.

24. Nisi multa desideras, pauca tibi multa videbuntur:
pauca enim appetendo efficitur, ut paupertas magnas opes
aequiparet.

25. Bona in omnibus aequalitas est, quidquid vero ultra
vel citra modum est, mihi non placet.
26. Paupertas, divitiae, nomina sunt indigentiae et in-
fortunitatis: quamobrem neque dives dicendus est qui indiget,
neque qui non indiget pauper.
27. Fortunatus est, qui exigua possidens hilare vitam
infortunatus, qui inter magnas opes in dolore jacet.
28. Ipsa indigentia scit quae re et quatenus eget, in-
gens autem ignorat.
29. Sobrius est et moderatus qui ob res quibus caret
dolore non angitur, sed iis quae praesto sunt, gaudet.
30. Homo invidus se ipsum, ut inimicum, dolore af-
ficit.
31. Stulti desiderant absentia, praesentia vero, etiam uti-
liora praeteritis, perire sinunt.
32. Vita festis diebus carens longa est via infortuna-
tis.
33. Parsimonia et esuries bona sunt, suo autem tem-
pore sumtus (non minus bonus est): at viri proculdubio
est, nosse (tempus ad utramque rem opportunum).
34. Rarissime quaeque voluptates maxime delectant.
35. Temperantia, quae iucunda sunt, augeat et voluptatem
majorem facit.

B. P.
MSS.

36. Τριεὶς πολυτέλεα μὲν τύχῃ παρατίθεται, αὐ-
τοῖσι δὲ σωφροσύνη.
(Stob. Flor. V, 38.)
37. Τις ὑπερβάλλει τὸ μέτριον, τὰ ἐπιτεπείσστατα
ἀνέχοιτο.
(Stob. Flor. VII, 60. VI, 39.)
38. Σωφείη βίου αὐταρκεῖν διδάσκει· μάλα γὰρ καὶ
σοφὰ λιμοῦ καὶ κόπου γλυκύτατα ἴαματα.
(Stob. Flor. XL, 6.)
39. Αὐταρκεῖν τρωφῆς μακρὴ νύξ οὐδέποτε γίνεται.
(Anton. et Max. p. 145. Cod. Flor. Stob.)
40. Γαῖσι. IV p. 434.)
41. Τὰ μέγιστα τῶν κακῶν οἱ πένητες ἐκπεφεύγασιν,
ἐπιπόνην, φθόνον καὶ μῖσος, οἷς οἱ πλοῦστοι καθ' ἡμέραν συνοικῶσιν.
(Anton. et Max. p. 786.)
42. Γνώσκειν χρεὼν ἀνθρωπίνην βιοτὴν ἀπαυρῆν τε
ἴδωσιν καὶ ὀλιγοχρόνιον πολλῶσι τε κηροῖ συμπε-
φομένῃ καὶ ἀμνηστικῇ, ὅπως ἂν τις μετρίως τε
κτῆσις ἐπιμελῆται καὶ μετρήται ἐπὶ τοῖσι ἀναγ-
καίοις ἡ ταλαιπωρίῃ.
(Stob. Flor. XCVIII, 65.)
43. Πενίην ἐπιεικέως φέρειν σωφρονότος.
(Stob. Flor. CV, 70.)
44. Ἀπορίῃ ζυνὴ τῇ: ἐκαστοῦ γυλπωτέρῃ: οὐ γὰρ
ὑπολείπεται ἑλπίς ἐπιπορεύσεως.
(Stob. Flor. CIV, 20.)
45. Λογιστὴ μὴ ζυγυρῶρεῖν τῆσι κατὰ τὸν βίον
ἀνάγκῃσι.
(Stob. Flor. CVIII, 64.)
46. Τοῖσι δὲ τρόπος ἐστὶ εὐτακτος, τούτοις καὶ βίος
ζυγυρῶρεται.

36. Mensam pretiosam fortuna apponit, usui sufficientem
temperantia.
37. Si quis modum excesserit, suavissima quaque in-
fortunitas sient.
38. Peregrinatio vitae frugalitatem docet; nam panis
hardaccens et torus stramineus famis ac laboris dulcissima
sunt remedia.
39. Moderato victu (contentis) nulla unquam nox longa
(et molesta) est.
40. Pauperes maximis malis non infestantur, ut insidiis,
invidia et odio, quibus divites premuntur quotidie.
41. Cognoscamus oportet, vitam humanam imbecillam
et brevem multisque calamitatibus (fatorum acerbitate il-
lata) et rerum angustiis turbatam esse, ut ad mediocrem
quantum faciendum intenti simus atque ut rebus necessariis
moderari metiamur.
42. Paupertatem moderate ac patienter ferre hominis
soluti est.
43. Gravior est publica quam ovata inopia; non enim
subsidiū spes relinquitur.
44. Necessariis in vita rebus non cedere, stultitia est.

(Stob. Flor. XXXVII, 25. Democrat. Orell.
n. 26.)

Περὶ ἀμετρίας τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἡδονῶν.

46. Ὑμείην εὐχῇσι παρὰ θεῶν αἰτέονται ἄνθρωποι,
τὴν δὲ ταύτης δύναμιν παρ' ἑαυτοῖσι ἔχοντες
οὐκ ἴσασιν· ἀκρασίῃ δὲ τὰ πάντα πρῆσσαντες
αὐτοὶ προδοῦναι τῆς ὑγιείνης τῇσι ἐπιθυμίαισι γί-
νονται.
(Stob. Flor. XVIII, 31.)
47. Ὅσοι ἀπὸ γαστρὸς τὰς ἡδονὰς ποιεῖνται, ὑπερβε-
βληκότες τὸν καιρὸν ἐπὶ βρώσεσι ἢ πόσει ἢ ἀφρο-
δισίοις, ἐν τοῖσι πᾶσι αἱ μὲν ἡδοναὶ βραχεῖαι τε
καὶ δι' ὀλίγου γίνονται, ὁκόσον ἂν χρόνον ἐσθίωσι
ἢ πίνωσι, αἱ δὲ λύπαι πολλάι. Τούτῳ μὲν γὰρ τὸ
ἐπιθυμῆναι αἰεὶ τῶν αὐτῶν πάρεστι· καὶ ὁκόταν
γένηται, ὁκότιον ἐπιθυμῶσι, διὰ ταχέος τε ἡ
ἡδονὴ παροίχεται καὶ οὐδὲν ἐν αὐτέοις γρηγορὸν
ἔστι, ἀλλ' ἡ τέρψις βραχεῖα καὶ αὐτὶς τῶν αὐτῶν
δέει.
(Stob. Flor. XVIII, 36.)
48. Ἄτοπον γὰρ ἐστὶ, κοράκιον μὲν λαρυγγισμοῖς καὶ
κλισμοῖς ἀλεκτορῶν καὶ συστὶν ἐπὶ φορυτῶν μαρ-
γαινοῦσαι, ὡς ἐπὶ Δημόκριτος, ἐπιμελῶς προσέ-
χειν, σημεῖα ποιοῦμένους πνευμάτων καὶ θυβρῶν,
τὰ δὲ τοῦ σώματος κινήματα καὶ σάλους καὶ προ-
παθείας μὴ προλαμβάνειν, μὴδὲ προφυλάττειν,
μὴδὲ ἔχειν σημεῖα χειμῶνος ἐν αὐτοῦ γεινησομένου
καὶ μέλλοντος.
(Plutarch. de Sanit. tuend. p. 129, vol. VI
pag. 489 seq. ed. Reisk.)

45. Quibus mores bene sunt compositi, his et vita recte
instituta est.

De corporis voluptatum intemperantia.

46. Precibus homines prosperam valetudinem a diis
exposcunt, nescientes, se ipsos ejus rei facultatem habere.
Sed per intemperantiam ei contraria facientes ipsi libidinis
suis ejus proditores evadunt.
47. Qui ventris voluptatibus dediti justum edendi aut
potandi aut rerum venerarum tempus excedunt: hi ex
his omnibus voluptates breves ac parum stabiles capiunt
tantisper dum edunt aut potant, sed multum molestiae inde
trahunt. Etenim earundem rerum desiderio semper tenentur
et quum ea quae appetunt consecuti sunt, voluptas con-
festim transit neque quidquam in talibus boni inest,
sed brevis est delectatio, ut mox rursus iidem indigeant.
48. Est enim absurdum, quum erocientibus corvis et
graculantibus gallinis et subus cum voluptate in luto se
volutantibus, ut ajebat Democritus, studiosae animum
attendamus, ventrum inde et imbrum prasagias sumentes,
motus corporis nostri et jactationes affectionumque mor-
bum antecedentes non observare, non praecavere, neque
indicia futura in nobis tempestatis percipere animo.

BRF
MSS